

Wstęp

W obfitej twórczości literackiej, publicystycznej i epistolarnej Adama Mickiewicza z pewnym zdziwieniem, a nawet zakłopotaniem tropimy często treści dydaktyczne i moralizatorskie, które – jak może się wydawać – nie licują z pozycją fundatora polskiego romantyzmu. Mickiewicz – mentor podający sposób istnienia indywidualnego i zbiorowego, kaznodzieja i reformator społeczny, aktywista polityczny i religijny, „nauczyciel narodu”. Mickiewicz – filomata, organizator romantycznej wspólnoty „przyjaciół nauki”, przewodnik estetyczny i prawodawca polskiego romantyzmu. I jeszcze Mickiewicz „mistyczny”, a więc daleki od realizmu polityk, jak zwykle się o nim sądzić, a może inaczej: poeta działacz pragmatyczny, szukający „trzeciej drogi” istnienia świata i człowieka. Wreszcie: poeta i reformator religijny, współautor i uczestnik różnych projektów duchowych, animator odnowy duchowej na emigracji, pomysłodawca pierwszego polskiego zakonu, ale i współtwórca pierwszej rodzimej sekty religijnej. Wszystkie te aktywności twórcze, intelektualne i społeczne układają się w dynamiczny i spluralizowany obraz jednego człowieka – autora *Dziadów*, który po dziś dzień wydaje się nie do końca odczytany, wymagający coraz to nowych interpretacji i reinterpretacji. Wiąże się to oczywiście z romantyczną kategorią „działa otwartego”, którą stanowi zarazem twórczość i biografia Mickiewicza i którą w związku z tym możemy nieustannie odczytywać na nowo, używając różnych strategii badawczych, ale też z różnych perspektyw ideowych, odbiorczej wrażliwości czy postaw światopoglądowych.

W kolejnej publikacji Mickiewiczowskiej, która zainicjowana została w Zakładzie Literatury Romantyzmu Instytutu Literatury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego, chcemy ukazać poetę jako Mistrza: autora pism filomackich, *Ksiąg narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*, wypowiedzi publicystycznych, przemów i odezw polityczno-społecznych, ale też mistrza dla kolejnych pokoleń odbiorców. Przedstawiamy poetę towiańczyka, którego wypowiedzi z okresu zaangażowania w Koło Sprawy Bożej wymagają współczesnej rewizji, reлектury, odczytania z perspektywy współczesnej wiedzy i wrażliwości. Nie uchylamy się też w książce od pytania, czy propozycje poety są odłożone do lamusa

dziejów literatury i szeroko rozumianej historii idei, czy też możemy odnaleźć w nich myśli ożywcze, współcześnie wciąż jeszcze ważne i nieprzebrzmiałe.

W niniejszym tomie zebraliśmy różne spojrzenia na Mickiewicza – zarówno autorstwa uznanych, jak i tych dopiero terminujących w szkole historycznoliterackiej badaczy. W pierwszej części publikacji (*Mistrz poetycki*) znalazły się artykuły poświęcone promieniowaniu szeroko pojmowanej estetyki Mickiewicza – poety, który był mistrzem intelektualnej rozmowy, dawał lekcje dialogu, przyjacielskiej relacji, ale też naukowych rozpoznań jako wykładowca w Collège de France. Na kolejny rozdział (*Mistrz polityczny*) składają się artykuły o Mickiewiczu zaangażowanym polityku, wykładowcy, mentorze, którego wypowiedzi wpływają także na naszą współczesność. Ostatnia część książki (*Mistrz nad Mistrzami*) zbiera wypowiedzi recepcyjne, ukazuje „Mickiewiczów” różnych pokoleń, osobowości artystycznych i naukowych.

Wszystkie zebrane w tomie artykuły ukazują Mickiewicza atrakcyjnego intelektualnie, intrygującego światopoglądowo, na miarę dwudziestopierwszowiecznej wrażliwości. Stanowią też niekiedy rozprawę z legendą, która latami obrosła wokół poety, i przebrzmiałymi mitami recepcyjnymi. Mówią one dużo o samym Mickiewiczu, ale też o współczesnych, którzy go czytają.

Ewa Hoffmann-Piotrowska
Andrzej Fabianowski

Jeśli tego nie zaznaczono inaczej, wszystkie cytaty z utworów Adama Mickiewicza podajemy za wydaniem: A. Mickiewicz, *Dzieła*, Wydanie Rocznicowe 1798–1998, redakcja naczelna: Z.J. Nowak, M. Prussak, Z. Stefanowska, Cz. Zgorzelski, t. I–XVII, Warszawa 1993–2005, stosując skrót WR, dalej cyfrą rzymską zaznaczając tom, a arabską numer strony.